

AZ IKERELLÉSEK JELENTŐSÉGE A JUHÁSZATBAN

SCHANDL JÓZSEF

Néhány évtizeddel ezelőtt, mikor a merinó-állomány szaporítására nem volt szükség, hanem csak a meglevőnek fenntartására, juhtenyésztőink az ikerelléssel szemben elutasító álláspontra helyezkedtek. A juhászok — a gazdaságvezetők hallgatólagos jóváhagyásával — az ikerbáránnyok egyikét, a kevésbé fejlettet megszületése után azonnal kiírtották. Így valóságos írtóhadjárat folyt az ikerellésre hajlamos vonalak ellen. Ez a hadjárat annyival is hatásosabb és gyorsabb ütemű volt, mert 100 kiírtott ikerbárány közül mindig kb. 75 jerke esett áldozatul az öldöklésnek. Számolhatunk ugyanis azzal, hogy 100 ikerpár közül 50 párban 1 kos 1 jerkével, 25 párban 2 jerke, 25 párban 2 kos szerepelt. Minthogy pedig a vegyes ivarú párokban a jerke volt kevésbé fejlett, így e párokból 50 jerke, a 25 jerkepárból pedig 25 jerke került kiírtásra.

Napjainkban az ikerellésekkel szemben az ellenszenv mérséklődött, aminek oka elsősorban az állományszaporítás parancsoló szükségessége.

Meggyőződésem, hogy az ikerellővonalak megbecsülése és szaporítása fontos marad azután is, mikor már elértük azt az állományt, melyet üzeink gazdaságosan el tudnak tartani.

Így nem vitás, hogy az ikerellésekből származó báránnytöbblet a hústermelés szempontjából bizonyos értéket jelent. Ha egy 300 anyából álló nyáj 20—30%-os ikerellést ér el, akkor a saját állományának pótlására szükséges mennyiség (kb. 75 jerke) felül maradó: nem 225, hanem 300 báránnyal járulhat hozzá a hússzükséglet fedezéséhez. Tudatában vagyok ugyan annak, hogy a magyar fogyasztó általában nem rajong a juhhúsert, de csak a kifejlődött juhok húsa iránt mutatkozik csekély kereslet. Ezzel szemben a 4—5 hetes, 8—10 kg élősúlyú, kellő kondícióban levő tejesbáránnyok nálunk is mindig vevőre találtak. Ez a 75 tejesbárány annál is inkább komoly értéket jelent a nyáj mérlegében, mert ők a juhászat takarmánykészletét igen csekély mértékben veszik igénybe. A bárány 4—5 hetes korig alig $\frac{1}{2}$ kg szénát és néhány deka abrakot fogyaszt, az ikerellő anya pedig — ha egyáltalában kap — elfogyaszt 30 nap alatt 4—5 kg abrakötöbbletet az egyet ellő anyákkal szemben. A 75 tejes bárányért befolyó összeg tehát majdnem *tiszta nyereség*.

Juhállományunk nemesítése szempontjából mindenkor jelentőségük van és lesz azoknak az ikerellésre hajlamos vonalaknak, mely a gyapjú- vagy tejtermelés terén az átlagnál jobb eredményt tudnak felmutatni. Elemi köteles-

ségünk, hogy juhállományunkban minél gyorsabban terjesszük el a termelés pluszvariánsait és ezeket állítsuk a veszteséget okozó, a nyájátlagon élősködő minuszvariánsok helyébe. Az ikerellésre hajlamos pluszvariánsok módot adnak arra, hogy hatványozott gyorsasággal végezzük ezt a nemesítő munkát. Az átlagosnál jobban termelő és ikerellő vonalakat tehát tartsuk becsben és szaporítsuk el juhállományunk nemesítése érdekében is!

Ezekkel az előnyökkel és jelentőséggel szemben azt szokták felhozni, hogy

a) az ikerellésből származó bárányok csökkent életerővel jönnek a világra és egész életük folyamán gyengébb kondícióban maradnak, mert rosszabbul értékesítik a takarmányt;

b) az ikerellő anyák gyapjútermése kevesebb, mint az egytelligőké s így az ikerelés bizonyos gyapjúmennyiséget is kíván áldozatul.

Hogy az ikerellésből származó bárányokban kevesebb az életerő és ez egész életük folyamán megnyilatkozik, azt már egy korábbi tanulmányomban megcáfoltam. Egy sopronmegyei juhászatban 206 egyesellésből és 274 ikerellésből származó bárány súlymérési adatai a következők voltak:

I. táblázat.

	Egyes ellésből	Ikerellésből
	származó bárányoknál	
Ellési súly kg.	4,11 + 0,06	3,44 + 0,03
4 hetes súly, kg.	11,3 + 0,12	9,03 + 0,1
12 hetes súly, kg.	22,82 + 0,2	21,62 + 0,24

Hogy az ikerbárányok és az egyes ellésből származó bárányok ellési súlyában 0,7 kg-os, azaz 17%-os különbség mutatkozik, azt természetesnek kell találnunk. Az ikerellő anya szervezete sokkal nagyobb feladat előtt állt, mikor két magzatot kellett építenie. Szinte szokatlan, hogy a különbség csak ennyi. Míg az egytelligő anya 4,11 kg testsúlyt épít fel, addig az ikerellő 6,88 kg élő-súlyú párt.

Az is természetes, hogy még 4 hetes korukban is mutatkozik 20%-os különbség az ikerbárányok terhére. Ez természetes, de ez se az ikerbárányok csökkent életerejéből és gyengébb takarmányértékesítő-képességéből folyik, hanem abból, hogy a két ikerbárány egyetlen anyai tőgy termékére van utalva, mely, ha esetleg valamivel bővebben termeli is a tejet, semmiesetre se kétszerannyit nyújt a szopós bárányoknak, mint az egyes ellésből származó bárányt tápláló tőgy. A tejen kívül az utolsó héten már vesznek fel némi takarmányt a bárányok, de ez még nem számottevő mennyiség.

Lényegesen változik a helyzet, mikor a szopós bárányok már szénát és abrakot is fogyasztanak, azaz 5—12 hetes korukban. 12 hetes korban már nem 20, hanem csak 5%-kal könnyebbek az ikerbárányok. Pedig helyzetük csak

annyiban javult, hogy abrakból és szénából fogyaszthatnak annyit, mint az egyes ellésből származók, míg az anyatejet még mindég meg kell osztani ikerestvérükkel. És ha ilyen tehertétel mellett nyolc hét alatt a 20%-os különbséget az ikerbárányok 5%-ra tudták javítani, jogosan következtethetünk arra, hogy az ikerbárányok nem csökkent életerejűek és nem rosszabb takarmányértékesítők, hanem ellenkezőleg: még életereivalóbbak, még nagyobb életerővel rendelkeznek, mint az egyes ellésből származók.

Egy következő kérdés, hogy az anyajuh gyapjútermelésében mekkora csökkenés idéz elő az ikerelés, illetve két bárány szoptatása?

Bizonyos csökkenés valószínű. Hiszen az üres meddő anya, vagy az olyan, melynek báránya születése után rövidesen elhullott, több gyapjút szokott termelni, mint a szoptató anya. Így valószínű, hogy két báránymagzat építése, de különösen két bárány szoptatása még jobban csökkenti az anya gyapjútermését. Jelentős-e ez a csökkenés?

Hogy e kérdésre feleletet kapjak, hét törzsjuhászaton hasonlítottam össze az egyetelő és az ikerelőanyák nyírósúlyát. A nyírósúlyok átlagát juhászatonként a II. táblázat tünteti fel.

II. táblázat.

	Átlagos gyapjútermés (nyírósúly) az						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
	juhászatonban, kg						
Egyet elő anyáknál ...	4,7	5,9	4,9	5,2	4,8	6,5	4,6
Ikerket elő anyáknál ...	4,7	6,1	4,7	5,4	4,8	6,2	4,5
Különbség	—	+0,2	—0,2	+0,2	—	—0,3	—0,1

A különbségek sorából csak azt a következtetést óhajtom levonni, hogy az egyetelő és az ikerelő anyák nyírósúlyában — megfelelő táplálás mellett — számottevő különbség nem mutatkozik.

Egyes juhászatonban némi különbség mutatkozik az ikerelők terhére, másutt semmi különbség nincs, sőt két juhászaton még az ikerelők szolgáltatnak valamivel (0,2 kg) több gyapjút. Távol áll tőlem, hogy ebből az ikerelés javára érvet kovácsoljak, hanem a többlet abból magyarázható, hogy az ikerelők abrak-pótléka nagyon kedvezett az anyák tápláltsági állapotának, vagy talán abból is, hogy véletlenül az egyedileg jobb gyapjútermelő anya ellett az illető évben ikerket.

Maradjunk meg tehát ama következtetésnél, hogy az ikerelés nem von maga után számottevő csökkenést a gyapjútermelésben.

Végül vizsgáljuk meg azt a kérdést, hogy az ikerelő anyáktól az ikerketelválasztása után több tej fejtető, mint az egyetelőktől?

Akik úgy gondolkodnak, hogy két bárány többször és alaposabban »kifejje« az anya tőgyét, így erélyesebben serkenti annak működését, azok az ikerellők-től többletet várnak. Akik pedig meggyőződéssel vallják, hogy a szopós bárány rendszertelen, zaklató szopásával inkább rontja, mint javítja a tőgy termelő energiáját, azok némi csökkenésre is el vannak készülve.

A kérdés kivizsgálására is ugyanazon hét törzsjuhászat adatait használtam fel.

Nem a kifejt tej abszolút számaival dolgoztam, hanem az ikerellők tej-termelését a nyájátlaghoz (100) viszonyítottam.

Így kitűnt, hogy egyazon anyajuh egyik évről a másikra a nyájátlaghoz viszonyítva rendszertelenül tejtelt: egy részük az ikerelés évében valamivel többet adott, másik ugyanekkor kevesebbet és jelentékeny számuktól a nyájátlaghoz viszonyítva egyforma mennyiséget fejtek az ikerelés és az egytetelés után. Hogy mégis bizonyos számszerű eredményhez jussak, minden juhászatban kiszámítottam az ikerellők többévi fejési eredményét a nyájátlaghoz viszonyítva.

Így kaptam a következő számsort:

100 : 96, 106, 98, 107, 105, 102, 100.

A legtöbb juhászatban tehát az ikerelés után több volt a tej, de a többlet nem annyira számottevő, hogy ez az ikerelés jelentőségét fokozná.

Összefoglalás

1. Az ikerelésre hajlamos vérvonalak jelentősek és megbecsülendők a juhászatokban nemcsak akkor, ha a juhállomány gyors növelése a cél, hanem az átlagosnál jobban termelő vérvonalak a további nemesítésnél, a nyájátlagok emelésénél is igen jó szolgálatot tesznek.

2. Az ikerelésre hajló vérvonalak a húsárut szolgáltató »tejes bárányok« számának növelésével jelentékenyen javítják a nyáj ezirányú termelékenységét.

3. Az ikerelésből származott bárányok életereje és takarmányértékesítő-képessége semmivel se kisebb, mint az egyesbárányoké.

4. Az ikerelő anyák gyapjúhozama nyájátlagban csak 0,1—0,3 kg-mal kevesebb, mint az egytetelő anyáké.

5. Az ikerelő anyáktól a bárányok leválasztása után számottevően több tejtje nem lehet számítani.

ЗНАЧЕНИЕ ДВОЙНИ ПРИ ЯГНЕНИИ В ОВЦЕВОДСТВЕ

И. Шандл

Резюме

1. Линии, имеющие склонность к двойням при ягнении, имеет большое значение в овцеводстве и ими надо дорожить не только в том случае, когда целью является увеличение поголового состава стада, но и как более производительными линиями, которые играют большую роль при дальнейшем облагораживании и повышении среднего уровня стад.

2. Линии, склонные к двойням при ягнении, с увеличением числа ягнят-сосунков, которые дают продукцию мяса, значительно улучшают продуктивность стад в этом отношении.

3. Жизнеспособность ягнят, происходящих из двойного ягнения и их способность в отношении усвоения кормов, несколько не меньше, чем у одиночных ягнят.

4. Продукция шерсти у маток с двойней по отношению к среднему уровню стада, уменьшается только на 0,1—0,3 кг., по сравнению с продукцией шерсти маток с одним ягненком.

5. Матки с двойней, после отнятия ягнят, не дают более значительную продукцию молока.

DIE BEDEUTUNG DER ZWILLINGSGEBURT IN DER SCHAGZUHT

J. Schandl

Zusammenfassung

1. Die Blutlinien, die eine Anlage zur Zwillingsgeburt aufweisen, sind nicht nur dann bei der Schafzucht wesentlich und beachtenswert, wenn das gesteckte Ziel das rasche Wachstum des Schafbestandes ist, sondern die Blutlinien mit überdurchschnittlicher Produktion leisten auch bei der weiteren Zucht, bei der Hebung der Herdendurchschnitte gute Dienste.

2. Die Blutlinien, die eine Anlage zur Zwillingsgeburt aufweisen, verbessern durch die Vermehrung der Zahl der für den Fleischkonsum gelieferten 4—5 wöchigen Lämmer den Ertrag der Herde in bedeutender Weise.

3. Die Lebenskraft und die Futterverwertungsfähigkeit der Zwillinglämmer ist in keiner Beziehung geringer als die der Einzellämmer.

4. Der Wollertrag der Zwillingmütter ist im Herdendurchschnitt nur um 0,1—0,3 kg geringer als jener der nur ein Lamm werfenden Mutterschafe.

5. Bei den Zwillingmüttern kann nach der Entwöhnung der Lämmer während der Melkzeit nicht mit wesentlich mehr Milch gerechnet werden.